

1 ויקרא י"ט, י"ז ופירוש הרמב"ן... ותכפר לו'

הרמב"ן פתח בפירוש לזכר הפסוק אסור את השנא בלב - וכאילו שנאפ גלוי' דא נאסרה - ותי' שפתורה דברה בהווא - שדרכן של שנאים ל'פסתי' את השנא - אובל מה שנאסרה כאן פ'א השנא ב'ן בלב וב'ן גלוי, והמשיך לפרש את המלות של תוכחה ושל אפבת רעים באופן שאין קשורות זו בזו או לאיסור שנאפ אח'כ רביא אד פ'רוש - ועליו כתב, ופנכו בציני' - שפתורה אסרה את השנא בלב דוקא וסדר הפסוקים פוא - לא תשנא בלבבך אלמא תוכיח את חברך אל מה ששפ כנגדך ותן לו את פאפשות דתתנ'.

2 פ'רש"ם

ע' פ'רש"ם פבין שהשנא בלב פ'א פאסורה - ומלות תוכחה פ'א ב'א שחא כנגדך - אל תשנור את זה בלב אלמא תוכיחן אל זה.

3 ספר המלות ל'הרמב"ם דא תעשה ש"ב, וצשה ר"ה, ...תתוכחה', ונכנס... בנפ'ש'

הרמב"ם כתב במפורש אס פראפ לו שנאפ אינן אבר - ופלאו פוא דוקא אל השנא בלב. ובמלות תוכחה כעל ע' לפוכיח את פחושא כנגדו במקום ל'נאר אל שנאפ.

4 הרמב"ם פרק ו' דעות דל' פ'ו, ו' וכס' משנה דל'ככה פ'

הרמב"ם פסק דל'ככה שאין אברים אל השנא בלב, ופכס' משנה פבין שזה פ'וכיח הרמב"ם את המחר' והמכה פוא במחר' ומכה שלמא מחמת שנאפ.

5 ד' פקטנ' פרק ז' דעות דל'ככה ב' וד' ומנחת עני אות ג'

ד' פקטנ' חולק אל פכס' משנה ומפרש את הרמב"ם כפשוטו ופסביר אס דא פלעפ שנאתו דח' מתבר ופולק, אובל אס חר' או פכה השנא תחלש.

6 פתיחה לספר חפ"י חיים דאווין ז'

פחפ"י חיים פסביר שלפ' הרמב"ם השנא בלב אינן נתן ל'ככה ששני' לו ד'צת פוא שנא אותו ולא ד'ע איך ד'פשמר ממנו, ולכן אס סיפ' דפ"ר אל זה ששני' לו - שלמא פנוי, ע' אשפ מצשפ וג' לא נתן לו ד'צת של שנאים אותו כד' שישנור אל ע'מנו.

יש מקום לד' דפרש את דברי הרמב"ם כנו שראינו ברמב"ן שפתורה מלמדת אותנו איך ל'תנע ע' אס מ' שפ'ע בנו - במקום לשנא ול'שנור את זה בלב חייבים לפוכיחו - ופמשך דברי הרמב"ם בל'ככה ו' משנא בן וכנו שפסביר בספר המלות, וסובר הרמב"ם אס פוכיחו באופן אל'ס דא אבר אל דא תשא.

דעומת הרמב"ם ופ'רש"ם מ'ינן את מ' שפסק שאברים אל דא תשנא ע' בשחר, או פכה -

7 שאידתות פרשת וישל שאידתא כ'ז, ...דל' דל'א קא אביז מ'ד'עס'

דפי פשאדתות כוננת, בל'בבך' בפסוק פ'א אפילו אס השנא פ'א בלב בל'בד.

אד שיפ בל'בבב, דל'א תשנא' פ'א זו של רש"י ופסמ"ק -

8 ארכין ט"ז א"ב, תנן רבנן דא תשנא... שלמב בכתוב מדבר', ורש"י ד"ה יכול דא יכנן

דפי רש"י מדובר בל'ב אבירא - אס ראפ את חבירו חושא אל לו לשנאותו בלב אלמא יוכיחן (מצין פ'רושן של הרמב"ן בסדר הפסוקים אלמא שבמקום דפרש מדובר ב'א שחושא נגדו למד רש"י שחא ד'') ושעדי' דל'ככות ולקד'ם תוך כד' תוכחה משיטת' את השנאפ.

9 פס"ק מל'פ י"ז

פס"ק פסק כרש"י שאיסור פוא ל'פסתי' את שנאתו דל'ב אבירא. (פ'יתר לשנא בל'ב אבירא נראפ דמן).

וב'כ - יש לנן שלם שיטת עיקריות בצנן דל'א תשנא - שיטת הרמב"ם ופ'רמב"ן שפאיסור פוא לשנא בלב במקום לפוכיח - ואס פכה או חר' אינן אבר, שיטת פשאדתות שלמא פוא אפילו אס השנא בלב בל'בד וכל שכן אס חר' ופכה, ושיטת רש"י ופס"ק מדובר ב'א שפותר לשנא - ופוא בל'ב אבירא - ובכל זאת אין לשנאותו בלב בל'בד אלמא לפוכיחו.

10 פ'ע"א סי' קנ"ו ס"ק ב', השנא אחד מ'שראד... כק וכב', ומ"ב ס"ק ד', השנא... ז'פ'

פ'ע"א פסק כנו הרמב"ם ובקבותיו ע' פמשנ' ברורה.

¹¹ פסחים קי"ט ע"ב, שלשה הקדוש ברוך הוא אוהב... יראת ד' שגאת רע'

נסקנת פגא' פיא מותר לשנא לבצע פאבירא - מפני שיזכר מכלל אחיק, ופי רב נחמן בר יצחק אף מ"ו לשנא (מזב"ר קבלה), פהדרה של ז' שיזכר מכלל אחיק פיא ז' ששע אבירא אחת וזרע אשע תשובה, פהדרה זו ז' פה מנה שמיני במקום אחר -

¹² דברים כ"ה, א' - ג', ורש"י פסוק ג' ד"ה ונקלה אחיק

מי שזובר על דא נקרא רשע ואינו בכלל אחיק, ואחרי שקרא נקרא אחיק.

¹³ רמב"ם פ"ג ר"ח ושגירת הפעל פ"ד... וישב מרשעו

רמב"ם פסק כרב נחמן בר יצחק מ"ו לשנא

¹⁴ פירוש המשניות דברמב"ם סנהדרין ס"ו פ"י פיוז שלשה עשר, וכאשר יאמין... אשנא

כאן כתב רמב"ם מ"ו לכאפוב כל יפודי - אפי"ל בעל אבירא, ובלבד שישנא ב"ע פאקיריס.

¹⁵ ספר אפבת חסד פרק ג' נתיב פחסד אות ב', פג"ה...

פח"ח תנה פברמב"ם סותר את א"ל

¹⁶ תוס' פסחים דף קי"ט ע"ב ד"ה שראפ בו דבר ארופ

תוס' פקשו מנה יש מ"ו לכפות את י"ו ולפקדים אצינא לשנא - אם באמת יש מ"ו לשנא מנה. לכפות את י"ו? ותיר"ו תוס' שכין ששנא ג' פחוסא שנא אותו וחוזר ח"ל"פ ובאים ל"ד שגאפ אמורא. פהדרים אצנים ביאור -

¹⁷ מחז"ת פסקל או"ח סי' קנ"ו ס"ק ב', ופקשו בתוס' פא דאמרינן... שפיר כ"י

פנמנאות פיא שפמ"ו לשנא את בעל פאבירא פיא על מצשיו פראיס בלבד, אב"ל שגאפ אישית אדיין איסורא (ולכאורה זו נלמ' מואפבת דרעק) - וכפ"ת פ"ר פיא למנע שגאפ אישית.

¹⁸ דיקוטי אמרים תנא פרק ד"ב, וגם פמקורבים אלו... דשבת).

לפי בעל התנא מ"ו לשנא את פרא שבו ולכאפוב את א"ל מיתו פאוב.

יש לדייק שאם, אחיק' בא לפקיע את פרא מציסור ל"א תשנא - וכ"ל מה שפותר פוא לשנא את אורח חיי ול"א את א"ל מיתו - מ"ל"א מ"א שפוא בכלל אחיק דפ"י שאינו בעל אבירא אסור ג' לשנא את אורח חיי - את אופ"ו ופנפגותו א"ל אם אינ' ל"א.

ופנה, ברמב"ם ג' בפלכות ר"ח מפורש שפמ"ו לשנא את פרא פוא אחרי שפתרה בו, ופתרה בו ול"א חזר'. פחפ"י חייס באפבת חסד פב"ן מנדובר באבירא שאינו מפורסמת ל"ל באבירא ול"כ ל"ר פפתרות בו כ"ד שפא ברור שפוא מ"ד, אב"ל באבירא ידועה א"ל פתראפ - ול"כ במאשע ז"א ל"א דברא פ"ע א"ל פתראפ.

¹⁹ ספר פחיעק מ"ו ר"ח, ונפגת בכל מקום...

מפורש בחיעק אין לשנא את פרא ד' שויכחנן כהפ פאמ"ס ול"א ר"ב לחזר.

²⁰ מרגניתא אבא דר' יפונתן וואלינאר (ס"ו ספר אפבת חסד) אות י"ז, תשובה שלמה'

דעת מפר"ם מלוב"ל כ"ו שראינו בחיעק אין לשנא קודם תוכחה (ושל"א כדברי פח"ח ברמב"ם), ופוס"י רבי יפונתן שבז"פ ז' אין מי שידע לפוכיח כראוי ומ"ל"א אין על א"ל אחד דין רשע. (פחז"א ב"ו ד' פעתיק את דבריו וכנראה פסק כן).

ל'את שגא א'ת אחיק' ב'לבבך הוכח תוכיח את עמיתך ול'תשגא עליו חטא:

(י"ז) לא תשגא את אחיק בלבבך בעבור שדרך השוגאים לכסות את שגאם בלבם כמו שאמר בשפשו ונכר שוגא הזכיר הכתוב בהור'. ולא הוכח תוכיח את עמיתך מ"וה אחרת ללמדו תוכחת מוכר ולא תשגא עליו חטא שיהיה עליו אשם כאשר יחטא ולא הוכחת אותו ול"ה יעה לשון אונקלוס שאמר ולא תקבל על דיליה חובא שלא תקבל אהה ענש בחטא שלו ולאחרי כן ז"ה שתאהב אותו והנה השוגא את רעהו עובר בל"ו והאזהב לו מקיס עשה.

והנכון בעיני כי הוכח תוכיח כמו והוכח אברהם את אבימלך ויאמר הכתוב אל תשגא את אחיק בלבבך בעשותו לך שלא כרז"ק אל תוכיחנו מדוע ככה עשית עמדי ולא תשגא עליו חטא לכסות שגאם בלבבך ולא תגיד לו כי בכויתך אותו יתגלל לך או ישב ויתודה על חטאו ותכפר לו:

² (י"ז) לא תשנא את אחיך בלבבך. אם גמלך רעה לא תחרכה לפניו כלוכב
 ובקרבו ימים ארבו לא טוב אל תשנאכו בלבך אלא הוכח תוכיחהו על מה
 שעשה ומתוך כך יהיה שלום: ולא תשא עליו חטא. בלבבך:

³ **מצוה יב** הוהיר משנוא קצתנו את קצתנו. והוא אמרו לא תשנא את אחיך בלבבך. ולשון ספרי לא אמרתי אלא שנאה
 שבלב. אמנם כשהראה לו השנאה והודיעו שהוא שונא אותו אינו עובר על זה הלאו אבל על לא תקום ולא
 תמור, ועובר על עשה והוא אמרו ואהבת לרעך כמוך, אבל שנאת הלב הוא חטא חזק יותר מן הכל. (שם, שם):

מצוה רה היא שצונו להוכיח החוטא או מי שירצה לחטוא
 ולמנוע אותו ממנו במאמר התוכחה

ונכנס
 בצווי הזה שנוכיח קצתנו לקצתנו כשיחטא איש ממנו לאיש
 ולא נמור בלבבנו ולא נחשוב לו עון אבל נצטוינו להוכיחו
 במאמר עד שלא ישאר דבר בנפש.

⁴ ה' יכל השנא אחד מישראל בלבו עובר בלא תעשה שנאמר לא
 תשנא את אחיך בלבבך. ואין לוקין על לאו זה לפי שאין בו מעשה. ולא הוהירה תורה אלא על שנאה שבלב. אבל
 [ג] המכה את חבירו והמחרפו אע"פ שאינו רשאי אינו עובר משום לא תשנא: ו' כשיחטא איש לאיש לא ישמטנו וישתוק
 כמו שנאמר ברשעים ולא דבר אבשלום את אמנון מאומה למרע ועד טוב כי שנא אבשלום את אמנון. אלא מצוה עליו
 להודיעו ולומר לו למה עשית לי כך וכך ולמה חטאת לי בדבר פלוני. 'שנאמר הוכח תוכיח את עמיתך. ואם חזר ובקש
 ממנו למחול לו צריך למחול. ולא יהא המחול אבורי שנאמר ויתפלל אברהם אל האלהים:

ה' אבל המכה את חבירו אע"פ שאינו רשאי. מפני שהט טובר משום לא יוסף. וכן
 המחרפו אע"פ שאינו רשאי מחל
 שאינו מכה ומחרפו משנאנו איתו אינו עובר
 משום לא השנא. וכמו רבינו בן מדהאל ב"ר
 ולא תשנא אחיך יוכל לא תקלנו לא תכע ולא
 המפרט ס"ל בלבבך לא אמרתי כי אם
 שטא בלב:

⁵ (ב) (ג) **לא** הזהירה תורה אלא על שנאה שבלב. אבל כשהראה לו השנאה
 והודיעו שהוא שונא אותו. (ג) ואפי' מכה את חבירו ומחרפו. אינו
 עובר על זה הלאו. כי אם על לא תקום ולא תמור ולא יוסף והלבנת פנים וכן
 עובר על עשה של ואהבת לרעך. אבל אינו עובר משום לא תשנא. (ד) כך אמרו
 חכמים לא תשנא את אחיך. יכול לא תקלנו לא תכע לא תסטרנו. ת"ל בלבבך לא
 אמרתי כי אם שנאה בלב:

(ד) **עיקר** שנאת הלב היא כשאינו מודיע ומראה השנאה כלל. כי אם מטמין
 ומכסה אותה בלבו. והיא נקראת בלשון התורה שטמה. והיא
 שורש פורה ראש ולענה. כי טבעה וענינה של השטמה. אשר מזלתי אפשרי להיות
 נכבה מלבו כלל והיא זוערת כאש בקרבו. ובכל עת מתעורר הלב לחרוש רעה על
 חבירו ויתרחקו הלבבות יותר. והשנאה מתגברת מאוד ומאוד. עד שיעמוד על חיי
 חבירו. חיה מזוהר בתורתינו הקדושה. שנאמר וישטום עשו את יעקב ג' ויאמר
 עשו בלבו ג' ואהרבה את יעקב אחי. אבל אם הוא מודיע ומראה השנאה ומוציאה
 מלבו. אז נתכבת האש השנאה מלבו:

(ג) ל"ע על לשון הכסף עשנה שכתב שם ו"ל מאקר שאינו עכהו ומקדפהו משנאמו אותו
 כו' ע"ש. והוא תשובה. כי ס' הגם' ומספרי וס' הרשב"ם נביבירו וכספר המלות מפורש משמע אף
 שעכבו עקשת שנאה אינו עובר משום לא תשנא. לפי שהוא ערה השנאה ואינו טעין בלבו:

6 (ז) וְלִפְעָמִים עוֹבֵר הַמְסַפֵּר גַּם-בֵּן בְּלֹא ד"ל-אֶת-שְׂנֵא אֶת-אֲחִיךָ בְּלִבְכֶךָךְ" (ויקרא י"ז ט'), כַּגֹּן: אִם בְּפָנָיו שְׁלוֹם יִדְבַר אֶת רֵעֵהוּ, וְשָׁלֵא בְּפָנָיו מְכַאֵשׁ אֶת רֵיחוֹ בְּפָנָיו אֲחֵרִים, וְעַל אַחַת כְּפֶה וְכֶפֶה אִם בְּפִרוֹשׁ מְצִינָה לָהֶם שְׁלֵא יִלְכוּ וַיִּוְדְעוּהוּ דְכֻדְאֵי עוֹבֵר עַל לֹא זֶה:

באר טים חיים

שבלב אף דלא פלטה עדיין שנאתו לחרץ, מכל מקום יוכל להתנוצץ מזה דבר שגרוע יותר לחבירו, שלא ידע איך להשמר ממנו, ולכן אסרה התורה את זה בפרטיות. ואס"כ בעניינו הנ"ל הוא תרתי לגרועותא: א) שגברה שנאתו כל-כך, עד שפלטה לחרץ. ב) שלא ידע חבירו איך להישמר ממנו, כיון שבפניו הוא מדבר עמו בדרך שלום ואהבה, ואך שלא בפניו הוא מכהו בלשון פיו:

וברוך ה' שמצאתי כן ב"ספר המצות" להרמב"ם (מצוה שב) ח"ל: הוהיד אותנו משנוא קצתינו את קצתינו וכו'. ולשון ספרא (קדושים פ"ד, ויקרא י"ז ט'): לא אמרתי אלא בשנאה שבלב. אמנם כשהראה לו השנאה והודיעו שהוא שונא אותו, אינו עובר על לאו זה ועובר על לא תקום ולא תטור ואהבת עכ"ל. הרי שביאר הרמב"ם בפירוש והראה לו וכו' והודיעו וכו', וכן החינוך (מצוה רלח) כתב ג"כ כלשון הזה של הרמב"ם ט:

(ז) ולפעמים עובר המספר וכו'. ואף שאמרו בגמרא דערבין (טז: טח) דבשנאה שבלב הכתוב מדבר, והוכח דבר זה ברמב"ם ב"מדע" (הלכות דעות פ"י הלכה ה) וזה לשונו: והמכה חבירו והמחרפו, אף על פי שאינו רשאי, אינו עובר בלא תשנא. כונתו דוקא מחרפו, אף שגברה שנאתו, עד שפלטה לחרץ, על-כל-פנים ידע חבירו איך להישמר ממנו. אבל בשנאה

7 **כז שאילתא דאסיר** זהו לרבית ישראל לְמִישְׁנָא חַד חֲבֵרִיה דְכָתִיב לֹא תִשְׁנֵא אֶת אַחִיךָ בְּלִבְכֶךָ * וְאִשְׁכַּחְתָּן נְמִי דְבִרִיךְ שְׁנוּתָא דְשְׁנוּיָהּ אַחֲוֵיהּ לְיוֹסֵף דְכָתִיב וַיִּשְׁנֹא אוֹתוֹ וְלֹא יָכִלּוּ דְבָרוֹ לְשִׁלּוֹם נִתְגַלְגַּל חֲדָבֵר וַיִּרְדּוּ אַבּוֹתֵינוּ לְמִצְרַיִם * תִּיר לֹא תִשְׁנֵא אֶת אַחִיךָ בְּלִבְכֶךָ יִכּוֹל לֹא יִכְנוּ וְלֹא יִסְלְלוּ * וְלֹא יִטְרַפְפוּ תִלְמוּד לְוֹמֵר בְּלִבְכֶךָ בְּשִׁנְאָה שֶׁבְּלִבְכֶךָ הַכְּתוּב מְדַבֵּר * לְמִימְרָא דְשִׁנְאָה בְּעֵלְמָא קְאָסֵר רַחֲמָנָא וְאֵעִיג דְלֹא מָא עֵבִיד מִיִּדְעָם

יכול לא יכנו - ט

דבר חוכמה:

8 חנו רבנן ללא תשנא את אחיך בלבבך יכול לא יכנו לא יסטרנו ולא ט * יקלקלנו ח"ל בלבבך זו שנאה שבלב הכתוב מדבר

9 **י' שלא לשנא את חבירו** דכתיב (ויקרא י"ט) **לֹא תִשְׁנֵא אֶת אַחִיךָ בְּלִבְכֶךָ:** וְאִינּוּ בְּכָלֵל וְאֵהֱבֵת שְׁמוֹהִיר אוֹתוֹ עַל אוֹתוֹ שְׁמוֹתוֹ לְשִׁנְאוֹתוֹ * כֵּן אִם עֵבֵר עֲבִידָה אִסִּי הִכִּי אִסוּר לְשִׁנְאוֹתוֹ בְּלִבּוֹ לְהִירָאוֹת לוֹ פְּנִים יִפּוֹת אִלָּא יִדָּא לוֹ שְׁנֵאוֹתוֹ * (ז)

10 השנוא אחד מישראל בלבו עובר בל"ת שנא' לא תשנא את אחיך בלבבך אבל המכה חבירו והמחרפו אינו עובר משום לא תשנא [ומ"מ עובר על לא יוסיף להכותו]. כשיחטף איש לאיש לא ישטמנו וישתוק אלא יאמר לו למה עשית כך וכך

השנוא אחד מישראל בלבו עובר בל"ת שנאמר לא תשנא את אחיך בלבבך והמכה את חבירו והמחרפו אינו עובר בלאו זה

16 שראא ז דבר ערוה - ואם תאמר דבאלו מליצות (כ"ט דף זב: חס) אמרינן אוהב לפרוק ושונא למטון מלוה בשונא כדי לטף את ילדו והשחא מה כפיים יר שייך כיון דמלוה לשונא וי"ל כיון שהוא שונא גם חבירו שונא איתו דכתיב (משלי כו) כמים הפנים לפנים ק לב האדם לאדם וזאן מסוך ק לדי שגלה גמורה ושייך כפיים יר .

17 והקטו בחוס' הא דאמרינן כ"מ אוהב למרוק ושונא למטון מלוה בשונא כה"ג דמוסר למגאחו (גם אמר שם דמלוה נמי איכי למגאחו) מלי כפיים יר שייך הגל ותי' דפי' שהוא שונא לו גם חבירו שונא דנמי' הפי' ט' ונא פי' ק לדי שגלה גמורה ושייך כפיים יר עכ"ל פי' שגלים לדי שגלה גמורה שמוסיף שגלה על מה שגאלו כבר פי' שעבר עברה גם חמלה אלג הי' שב בשגלה הי' חורר משגאלו ועכסיו כשגאלו לדי שגלה גמורה אפי' כשטוב כמאזי' מסאל השגלה כלכו ולכן שייך שפיר כ"י

18 וגם המקורבים אליו והוכיחם ולא שבו מעונותיהם שמצוה לשנאותם - מצוה לאהבם גם כן. ושתייה הן אמת: שגאה מצד הרע שבהם, ואהבה מצד בחינת הטוב הגנוז שבהם, שהוא ניצוץ אלקות שבתוכם המחיה נפשם האלקית. וגם, לעורר רחמים בלבו עליה, כי היא בבחינת גלות בתוך הרע מסמא אחרא הגובר עליה ברשעים²⁹, והרחמנות מבטלת השנאה ומעוררת האהבה, כגודע³⁰ ממה שכתוב³¹: "ל"עקב אשר פדה את אברהם" [ולא אמר רוד המלך עליו השלום³²: "תכלית שגאה שנאתים וגו'", אלא על המינים והאפיקורסים, שאין להם חלק באלהי ישראל³³, כדאיתא בגמרא ריש פירק מז דשבת³⁴]:

19 ונהגת בכל מקום ובכל זמן בוחרים ונקבות. 'עובר עליה וקבע שגאה בלבו לאחד מכל ישראל חבשים, עבר על לאו זה, ואין לוקין עליו לפי שאין בו מעשה. אבל בשגאת הרשעים אין בו איסור, אלא מצוה לשנאותם' אחר שנוכחו אותם על חטאם הרבה פעמים ולא רצו לחזור בתן, שנאמר [היילים קליט, כ"א] הלא משנאך יי אשנא ובתקוממך אתקוטט.

20 זו להשגל כשזכר חבירו וגרדוף תמר השלום ולהזכר מלאו ללא השגל ולף ברשע גמור יש איסור לדעת סגרי' מלבלין לשגלותו כ"י שלא כוכיחו ואין בדור הזה פי שודפ להוכיח שגל אס היה לו מוכיח היס מקבל וענשו הדע גרס לו כמ"ש ואל מדין את חבירך עד שתיגע לתקוטו וכמ"ש שאסור לקלקלו [גיל ס"ל וכ"ש שאסור לקלקלו] רק יבקש רחמים עליו שיעזרנו ה' על משוכה שגתה

11 שלשה הקדוש ברוך הוא אהבן מי שאינו כועס ומי שאינו משוכר ומי שאינו כועבד *על מדותיו שלשה הקדוש ברוך הוא שונאן *המדבר א' בפה ואחד בלב והודיע עדות בחבירו ואינו מעיד לו *והדואה דבר ערוה בחבירו ומעיד בו יודדי כי הא דשוביה חמא ואתא זיגוד לדודיה ואסודי ביה קמיה הרב פפא נגדיה לזיגוד איל *שוביה חמא וזיגוד מינגד אבד ליה אין דכתיב *לא יקום עד אחד באיש ואת לדודך אסדת ביה שם רע בעלמא קא מפקת ביה אבד רבי שמואל בר רב יצחק אמר רב מותר לשנאתו שנאמר *כי תראה חברך שונאך רובין תרת משא מא שונא אילמא שונא נכרי והא *נתיא שונא שאמרו שונא ישראל ולא שונא נכרי אלא פשיטא שונא ישראל יומי שריא למסניה והכתיב *לא חשנא את אהך בלבבך אלא דאיכא סהדי דעביד איסורא כולי עלמא נמי מיסני סני ליה מאי שגא דאי אלא לאו *כי הא גוונא דחויא ביה איהו דבר ערוה רב נחמן בר יצחק אמר *מצוה לשנאתו שנאמר *דאת ה' (שונאי) רע

12 ס כה א פיי יהיה ריב בין אנשים ונגשו אל השפט ושפטום והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע: ויהיה אם בן הפות הרשע והפילו השפט והפתו לפניו כדי רשעתו במספר: ו ארבעים יפנו לא יסוף פני יסוף להפתו על אלה מכה רבה ונקלה אחיך לעיניך:

ונקלה אחיך. כל היום קוראו רשע ומשלהק גר' אחיך:

13 יך השונא שנאמר בתורה לא מאומת העולם הוא אלא ישראל והיאך יהיה לישראל שונא ישראל והכתיב איסור לא שנא את אחיך בלבבך. אמרו חכמים כגון שראוי לבדו שעבר עבירה והתירה בו ולא חוד הרי זה מצוה לשונאו עד שיעשה תשובה וישוב מרשעו.

14 וכאשר יאמין האדם אלה היסודות כלם ומתכבד בהם אמונתו בהם הוא כגם בכל ישראל ומטה להטו ולרחם עליו ונלכוד עמו כל מה שזנה הדי' אס לחבירו מן האהבה והאחווה ותי' עשה מה שיוכל מן העבירות מחמת האהבה והתנבחות העובד הרע הוא נעש כפי חשאו אצל יש לו חלק לעשי' והוא משטעי ישראל ובעתהקלקל לאדם יסוד מאלה היסודות הרי יאן מן הכלל וכפר בעיקר ונקרא מין ואפיקורוס וק'ן כנשיעות ומטה לשונאו ולאבדו ועלו נאמר (סא"י ק"מ) הלא משנאך ה' אשנא.

15 [כנ"ה ושיין כסרק י"ג מסלמת חולת ושמירת רשע והסעק דבר זה ג"כ בח"מ סימן ער"ב ס"א שכתב דמטה לשטל לחו עבוד ז' והוא גמרא ערוכה בשמיים ק"ג ע"ב ומשמש שם בגמרא דלחילו לא המרו בו כלל לזה כיון שיהא עבירה שמשרסמת בישראל לאיסור כי הגמרא מייירי שם באיסור ערוה ומה שכתב ברמב"ם ובח"מ הג"ל והסרו בו משום שגלה לכלול גם שאר עבירות שאינם משרסמים לאיסור] ולכאורה סותר את עצמו בזה למה שכתב ביסוד הי"ג הג"ל